

FERUZA ABDURAXMONOVA,

*O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti dotsenti v.b.,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

MAROSIM FOLKLORINING AREAL XUSUSIYATLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qirg'iziston respublikasining O'sh va Jalolobod viloyatlarida yashayotgan o'zbeklarning asrlar davomida an'anaga aylanib, bugungi globallashuv jarayonida ham yashab kelayotgan urf-odatlar, marosimlari, turmush tarzi haqida bo'lib, nikoh to'yi bilan bog'liq ba'zi urf-odat va marosimlarning areal xususiyatlari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: marosim, yog' soldi, kuyov qochdi, charsilladi, barkash keldi, bosh taradi, chok puli, kelinsalom, to'qqiz tovoq, kelin ko'tarish, ko'rpa solish, sabzi to'g'rash, mahsi yechish.

Annotation: This article is about the customs, rituals, lifestyle of the Uzbeks living in the Osh and Jalalabad regions of the Kyrgyz Republic, which have become a tradition for centuries and are still living in today's globalization process, and are related to the wedding, areal features of some traditions and ceremonies are discussed.

Key words: ceremony, oiling, the groom ran away, charsilladi, barkash came, combed his head, wedding money, greeting the bride, nine plates, carrying the bride, laying a blanket, slicing carrots, undressing the mahsi.

Qirg'iziston respublikasining janubiy qismida joylashgan Jalolobod, janubi-g'arbiy qismida joylashgan O'sh viloyatlarida yashovchi o'zbeklarga oid ma'lumotlarni o'rganish va jamlash maqsadida, 2024-yilning 5-avgustdan shu yilning 12-avgust kunigacha tashkil etilgan etno-folklor ekspeditsiyasida¹, ekspeditsiya a'zolari, bir guruh: tarixchi, filolog, folklorshunos olimlar ishtirok etdi.

Biz bu yerda yashovchi o'zbeklardan nikoh to'yi bilan bog'liq bo'lgan ko'plab marosim va urf-odatlarni yozib oldik. Ulardan ba'zilarining areal xususiyatlari, ya'ni yaqin joyda yashovchi ammo bir-biridan ba'zi ko'rinishlari bilan farq qiluvchi marosim va urf-odatlar, qo'shiq namunalari haqida ma'lumotlarga ega bo'ldik.

Bu yerda yashovchi o'zbeklar orasida "Yog' soldi marosimi" juda mashhur. Bu marosim O'zbekiston viloyatlarida kelinsalomning tarkibiy qismi sifatida o'tkaziladi. Alohida nom bilan atalmaydi.

"Yog' soldi" marosimi. Bu yerda yashovchi o'zbeklar nikoh marosimidan keyin o'tkaziladigan kelinsalomni "Yog' soldi" nomi bilan atashar ekan. "Yog' soldi" marosimiga nikoh to'yining ertasi kuni qizning onasi barcha ayol qarindoshlari va o'zining aziz mehmonlari bilan kuyov tomonga tashrif buyuradi. Ular kuyov qudalar tomonidan poyondozlar solinib kutib olinadi. Hovli o'rtasiga gilam solinadi. Atrofiga kelin tomon tayyorlagan, hadya uchun beriladigan ko'rpa to'shak, sovg'alar olib chiqib qo'yiladi. O'rta surpa solinib marosim boshlanadi. Surpa qaynonasi tomonidan kelin

¹ O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi huzuridagi Madaniyatshunoslik va nomoddiy madaniy meros ilmiy-tadqiqot instituti tomonidan tashkil etilgan etno-folklor ekspeditsiyasidan.

uchun yangi qilinadi. Unga avval un solinadi. Bir laganda osh, ikkinchisida qand-qurs qo'yiladi. So'ngra, surpa atrofiga birinchi erkaklar kelib o'tiradi. Bular: kelinning qaynotasi, qaynotaning aka-ukalari, kuyovning akalari, tog'alari bo'lsa, ular o'tiradi. Kelinni yangalar paranjida olib chiqib, surpa yoniga o'tqazishadi. Surpaga osh olib kelinadi. Birin-ketin qaynotasi, amakilari, tog'alari uch martadan kelinning hovuchiga avvaliga un soladi, keyin osh soladi(mana shu "yog'soldi" odatidir, bunda, qo'li doim yog'li, totli, barakali bo'lsin, qo'li yog'da, oshda bo'lsin, ro'zg'orga baraka olib kelsin degan ma'no anglashiladi), kelin ularni hovuchida tutib turib keyin to'kib turadi. Atrofdagilar esa, qo'li shirin bo'lsin, shirin oshlar qilsin, un solinganda totli, shirin nonlar yopsin, uzun-uzun lag'monlarni cho'zing, qaynotasi kelganda, "issiq-issiq nonlar yopib qo'ydim", desin deb turli yaxshi niyatlar qilib turishadi. Ba'zida o'tganlarni yod qilib Qur'on oyatlaridan tilovat qilishadi.

Xuddi shu odatni endi ayollar, ya'ni qaynonasidan tortib boshqa oilaning kattalari, yaqinlari kelin hovuchiga un, osh solib yaxshi niyatlarini takrorlashadi. So'ngra kelinchakka qo'y yog'i to'g'ratishadi: "qo'y yog'ida osh, sho'rvalarni qilib qaynona, qaynotangizning ko'nglini olib yuring", deyishadi. Endi kelinning qo'lini artib, tozalab olishib laganda olib kelingan qand-qurslarni turli tomonga sochtirishadi. Atrofdagi kichik bolalar uni terib olishadi. Shu bahona barcha bolalar yig'ilishganda, kelinni yuziga tortilgan doka ro'molini yosh bola yoki yosh qizaloq behi novdasi (behi novdasida yosh bola ro'molini tortishiga sabab, serfarzand bo'lsin degan ramziy ma'no kasb etadi) bilan olib tashlaydi. Shu bilan kelinning yuzi ochiladi va bu marosim yakunlanadi.

"Kelinsalom" (kelinni ko'tarish) marosimi boshlanadi. Kelin paranjilarini yechib chiqqandan keyin kelinsalom marosimi o'tkaziladi. Bunda kelinsalom aytuvchi katta buvilar-yu, qaynonasidan boshlab toki uyning kichik vakillarigacha murojaat qilib salom aytib chiqadi. Hamma kelin oldiga kelib o'z sovg'alarini berib kelinni **uch martadan ko'tarib qo'yadi**, bu yengilgina bo'lib xizmatimizni qiling, kulib yuring degan ma'noda o'tkazilsa-da, uning yana bir ramziy ma'nosi kelin bo'lib tushgan qizning kuyov tomondan hurmat-izzat qilinishining bir ko'rinishidir. Kelinni ko'tarish bilan bog'liq odatining ham kelib chiqishi qadimiy bo'lib, axborotchimiz azal-azaldan bu odat qililib kelinayotganini aytdi. Kuyovning barcha qarindoshlari kelinni shunday uch martadan ko'tarib chiqadi. Mobodo ko'tarishga imkoniyati, sog'lig'i bo'lmasa, kelin bilan ko'rishib sovg'alarini berib ketaverishadi. Kelin tomon ham, kuyov tomon qarindoshlarining hammasini sovg'a-salomlar bilan siylashadi. Kelin kelinsalomini kuyov xonadonida bir hafta davomida kanda qilmaydi. Ya'ni, ro'mol va do'ppida egilib, katta-yu, kichikka ta'zim qilib turadi.

Bu marosimlar o'tkazilib bo'lingach, kelin mehmonlarning izzatini qilib, orqa bilan yurib uyiga kirgizilib ketiladi. Qudalarga esa, isiriq solinadi, isiriq soluvchi ayolga pul beriladi. Kelin yoki yanga, yoki ovsinlarning biri oftobada qudalarning qo'llariga suv qo'ysa, ikkinchisi patnisda har biriga alohida yangi sochiq uzatib chiqadi. Ular dasturxon tuzatilgan uylarga taklif qilinadi. Dasturxon shunday yasatiladiki, shirinliklar va taomlar olib ketish uchun ham tayyorlab qo'yilgan bo'ladi. Har bir mehmon yoniga ikkitadan non qo'yilsa, bitta non tik qilib qo'yiladiki, bu shu yerda mehmon sindirib yeyishi uchun. Dasturxonda hech narsa qoldirmay hamma narsani olib ketishadi.

Birinchi bo'lib choynaklarda shirin choy tarqatiladi. Buning ham o'z ramziy ma'nosi bor, yangi boshlanayotgan ikkala yoshning hayoti shirin bo'lsin, ikki quda tomonning tillari shirin bo'lsin degan ma'noda tortiladi. Shirin choydan keyin, kichik piyolalarda mayiz, yong'oq, yeryong'oq solib pishirilgan holvaytar (u suyuq bo'lib, ichish uchun mo'ljallangan) olib kiriladi. Undan keyin birin-ketin to'qqiz xil taom tortiladi. Hammasini ham yeyishning iloji yo'qligi uchun ba'zi quyuq taomlar ham olib ketish uchun tayyorlab tortiladi.

Kelinlikning ziynati xonadonda bir necha kun kelinsalom qilishidir. Kelin bu orada turli ko'rinishdagi milliy liboslarini alishtirib chiqib kelinsalom qilib turadi. Har gal chiqqanida hovlida

yig'ilgan barcha: buvilar, amma-xolalar, mehmonlar, yangalar va qo'ni-qo'shnilar unga turli yaxshi tilaklar, duolar qilib turishadi.

O'zbekistonning ba'zi hududlarida (vohada "oldiga chiqqan ota-ona", vodiya "vakil" ota-ona, ba'zi hududlarda tutingan ota-ona) kelin-kuyov uchun kuyov qarindoshlaridan o'rnak bo'lishga arziydigan vakil ota-ona tanlanadi. Xuddi shunday Aravonda ham kelin-kuyov uchun ukil(vakil) ota-ona tanlanadi. U to'y kuni kelin-kuyov uchun sarpo qilib keladi, kelinga tilla taqinchoqlar taqadi. Ularga ham qiz tomon turli sovg'alar beradi. Masalan, atlas yoki duxobadan ko'rpa, bolishlar va hokazolar bo'lishi mumkin.

Ularning vazifasi shuki, qadimdan kelayotgan an'anaga ko'ra, kelin bilan kuyov arazlashib, yoki biror masalada kelisholmay qolsa, o'z ota-onalariga emas, birinchi vakil ota-onalariga murojaaaat qilishgan. Ancha-muncha masalani ular hal qilib berishgan, o'zlarining yordamlari va hayot tajribalariga ko'ra ularni yarashtirib qo'yishgan. Buning ortida ham xalqning donoligi yotadi. Sabab, kelin-kuyov orasidagi katta-kichik muammolarga o'z ota-onalari aralashsa, birinchidan, muammo kattalashishi mumkin, ikkinchidan, buning ortidan qudalar orasiga sovuqchilik tushishi mumkin. Uchinchidan, ikki yosh ota-onalaridan xijolat bo'lib so'rolmaydigan masalalarini ulardan iymamay, tortinmay so'rab olishlari mumkin bo'lgan. Vakil ota-onalarning bu masalani hal qilishi yosh oilalarning buzilib ketmasligi uchun kafolat beruvchilik vazifasini ham yuklagan.

"Kuyov qochdi" udumi. "Yog' soldi" marosimi o'tkazilayotgan paytda Kuyov jo'ralari bilan uydan qochadi. "Kuyov qochdi" deb ataluvchi bu udum qadimiy bo'lib, ayollar kelin bilan bog'liq marosimlarni o'tkazib olgandan keyin kuyovga xabar jo'natiladi. Kuyov jo'ralari bilan o'z uyiga ko'cha boshidan, Yor-yor aytib kirib kelishadi. Kuyovning uyida to'qqiz xil taom tarqatilib kuyov jo'ralari siylanadi.

"Yog' soldi" marosimi o'tkazilib mehmonlar kuzatilgach, kelin tomondan ikkita yanga qoladi. Ular kelinning yuzi yorug' bo'ldi xabarini qaynonaga yetkazishadi va sovg'a salomlar olishadi. **Xuddi shu joyda yana bir odat bajariladi.** Yangalar kuyov xonadoniga yonma-yon va qarama qarshi turgan ikki xonadon eshigiga, ya'ni to'rtta qo'shninikiga ikkitadan sochiq osib qo'yishadi. Bu kelinning yuzi yorug' bo'ldi, qo'shnilar ogoh bo'lsin, el bilsin degan ma'noda qilinadi. Keyin kelin uyiga belgi yuboriladi. Kelinning yuzi yorug' bo'ldi ma'nosida borgan kishilar sovg'a-salom bilan siylanadi.

Bu davr ichida kelin tashqariga ya'ni hovliga zarurat bo'lmasa chiqmaydi, ish qilmaydi. Kelin tomondan keladigan "mazar"(ya'ni taomlar)dan qaynonasi kelin-kuyov uyiga ham olib kirib beradi. Kelin toki shu mazar kelib turar ekan, qo'lini sovuq suvga ham urmay dam olib turadi. Demak, birinchi kuni nonushtaga shirinliklar va qovurdoq keladi. Keyin tushlikka somsa va boshqa issiq taomlar kelib turadi. Nonushtadan tortib kechki ovqatgacha kelin tomon jo'natib turadi. Oldinlari bu odat qirq kun davom etgan. Hozirda, vaziyatdan kelib chiqib bu odat bir hafta yoki uch kunga qisqartirilgan. Bu albatta, qiz tomonga juda qiyin bo'lgan. Mazar nima va nima uchun jo'natilgan degan savolimizga axborotchimiz shunday javob berdilar: "kuyovning og'zi ilisin, taom bilan ko'nglini olish, kuyovni hurmat-izzat qilish va yana qizimiz shu xonadonga ko'niksin degan ma'noda qilinadi". Keyin kelinning onasi biron qarindoshi bilan savatlarda yana sovg'a-salom, bir juft ko'rpa to'shak, bolishlar va taomlar qilib kelib kelinni salomga olib chiqadi va qaynonasi bilan ko'rishtirib, mana qiz endi sizlarniki deb qo'yadi.

To'ydan o'n besh kun o'tgach, kelinning onasi **"bosh taradi" marosimini** o'tkazish uchun keladi. Kelinni yuvib tarab, sochini ham tarab ketadi. Shu marosim bahona kelinning onasi yangi oilaga kerak bo'ladigan ro'zg'or anjomlari ham olib berishi kerak bo'lgan.

Aravon tumani Tepqurg'on qishlog'ida nikoh to'yi kuni to'y marosim tugagandan keyin, kuyovning uyida kelin-kuyov uchun yasatilgan uyda yangalar, momolar tomonidan kelin-kuyov

uchun qilingan ko'rupa-to'shaklardan baland qilib joy tayyorlanadi. Bu yerda shu oilaning yoshi ulug', ko'p farzandli onaxonlari to'shak ustida dumalab berishadi. "Bizni yoshimizga yetib, uvali-juvali bo'lib, qo'sha qarisin", degan gaplar aytiladi. Keyin to'shak ustiga ularni o'tqazib, kelin-kuyovga bir vaqtda oyna ko'rsatiladi. "Oymi-quyosh, kunmi-tun?" – deyiladi. Ular tanlashadi. Keyin "bo'ri keldi, bo'ri keldi" – deb yotqizib qo'yishadi. Ko'rupa-to'shak solgan yangalar va dumalab bergan momolarga kelin tomondan turli sovg'a-salomlar beriladi².

O'sh shahrida bu udumlar biroz farq qiladi. "Joy soldi" urf-odati o'tkazilishi oldidan, kuyov tomon ko'rpachalar orasiga pul solib qo'yishgan. Joy solayotganda o'sha pullar yangalarning oldidan chiqib turgan, ular esa xizmati evaziga o'sha pullarni olishgan. Qavat-qavat ko'rpacha solinadi, ammo **bitta yostiqlik qo'yiladi**. Sababi, momolarning bitta yostiqlikka bosh qo'ydi degan gapiga ko'ra, bir yostiqlikka bosh qo'yishdi, bir bo'lishdi deyiladi. Ikki tomondan yangalar ko'rpani ustida **kurash tushadi**, doim kuyov tomon g'olib bo'lgan, buning ham o'z ramziy ma'nosi bo'lib, oilada er kishining so'zi ustun bo'lsin, er kishi hurmat qilinsin deyilib, erning obro'si baland bo'lgan xonadon tinch-totuv yashaydi degan qarash bo'lgan. Keyingi odat, kuyov kelin oyog'iga kiydirilgan **mahsini yechishi** kerak bo'lgan. Kelin mahsini yechishiga qarshilik qiladi-ki, kuyov osonlik bilan yechmasligi, bunga qiynalib erishishi shart bo'lgan. Agar mahsini yechib ololsa, kuyovning so'zi o'tkir bo'ladi, deyishadi, bu ba'zi o'zbek xonadonlarida o'tkaziladigan "oyoq bosdi" udumiga o'xshab ketadi.

Barkashda sovg'a salom olib kelish. O'sh shahrida o'tkaziluvchi bu odat, nikoh to'yi boshlanishidan oldin, kuyov jo'ralari bilan kelinning uyiga turli-sovg'alar (shirinliklar, sarpolar) solingan barkashni olib kelib, kelin tomonga beradi. Bu sovg'alar kuyovning kelin va uning yaqinlarga sovg'asi hisoblanadi. Kuyov navkarlar bilan hovliga kiradi, kelin tomon buvilar Yor-yor aytib, oldindan tayyorlangan kuyov sarpolari solingan patnisni kuyov oldiga olib kirib berishadi, kuyov kiyinishi uchun jo'ralardan ikki kishi chimildiq o'rnida biron mato tutib turadi. Kelin tomon kattalari esa kuyovni kiyintirishadi. Kuyov toki kiyinguncha doira chalib kuyov jo'ralar o'yinga tushib turadi. Undan keyin kuyov ziyofat qilinadi. Kuyov jo'ralari bilan maxsus dasturxon tuzalgan joyga o'tishadi. Bu yerda ham kelin tomon avvallari qirq kun, hozir bir hafta yoki uch kun kuyov uyiga "mazar" jo'natishadi. Unda kelinning ukasi yoki boshqa yaqinlari nonushta, tushlik va kechki taomni olib kelib beradi. Kelin esa, uch kun uydan chiqmaydi.

"To'qqiz tovoq marosimi" fотиha to'yida va yuz ochar marosimida o'tkazilgan. To'qqiz xil tansiq taom bilan kuyov va kuyov jo'ralari, yaqinlari siylangan. Dasturxonga turli taomlar, qand-qurslar, chaq-chuqlar qo'yilgan. To'qqiz yoki o'n bir xil taom tortilgan. Barchasini birdan yeyishni iloji bo'lmaganligi uchun, olib ketishga ham tayyorlab qo'yilgan. O'sh, Jalolobod o'zbeklari to'ylarida mehmonlar oldiga qo'yilgan dasturxondagi barcha narsa mehmonlar olib ketishadi. Dasturxonda hech narsa qolmaydi. Ya'ni to'yga kelmaganlar ham to'y ne'matlaridan bahramand bo'lsin ma'nosida to'y egalari turli ro'molcha, ovqatlar solingan tugunchalar tayyorlab qo'yishar ekan.

"Charsilladi odati". Bu kuyovni ilk bora kelinga teginishi odati. Kelin uyida chimildiq tutilib, kuyov kelinni olib ketishga keladi. Chimildiqda kuyovni kelin dugonalari bilan kutib o'tiradi. Kuyov albatta kelinga sovg'a bilan keladi. Kuyov kirib pul sochadi, hamma shu pulni terish bilan ovora bo'lib turgan vaqtda chimildiqqa kirib kelinni sochini silab qo'yadi. Hamda sovg'asini kelinni etagiga tashlab ketadi. Uni hamma bo'lib oladi. Bu odat tugagandan so'ng, yor-yorlar kuyulib kuyov alohida, kelin alohida olib chiqib ketiladi. Kuyov uchun kuyov jo'ralar alohida Yor-yorlar kuyulashadi:

² Axborotchi: Arziyeva Matlubaxon Mo'minjonovna. 1958-yil 1-noyabrda tug'ilgan. O'sh viloyati Aravon tumani, Tepaqo'rg'on qishlog'i Azamat Murodov ko'chasi 54-uyda yashaydi. O'qituvchi.

*Otma meni toshlar bilan, yor-yor aylanay,
Uchib ketay qushlar bilan, yor-yor aylanay.
Qushlar ketsa men ketmayman, yor-yor aylanay,
Ko'zing to'lsin yoshlar bilan, yor-yor aylanay³.*

Kuyovning uyiga yetib borgach, olov atrofida kelinni ko'tarib uch marta aylantirib, uyga olib kirib qo'yadi. Kelin paraji va milliy kiyimlarini yechib, kechki zamonaviy kiyimlarini kiyadi. Nikoh marosimi tantanalari tugagandan keyin, kelin yana mahsi kavush, paranjilarini kiyib oladi.

Aravon rayonining Yusupova El hukumati ko'chasida yashovchi Mirzayeva Abidaxon Muttalipovna bizga nikoh to'yidan oldin bo'ladigan "Sabzi to'g'rash", "shavla pishirish" marosimi haqida gapirib berdi.

"Sabzi to'g'rash" marosimi kelinning uyida ham, kuyovning uyida ham bo'lib o'tadi. Kuyov jo'ralari bilan kuyov uyida nonushtani o'tkazib bo'lib, kelinning uyiga borib, o'tin yoradi, hovlini to'yga tayyorlaydi, sabzi to'g'raydi. Ularga mahalla oqsoqollari hamrohlik qilib ishni taqsimlashadi, maslahatli ishlarni birgalikda hal qilishadi. Kuyov tomon oshning masallig'ini va to'y xarajatlarini, hattoki oshni pishiradigan oshpazgacha o'zlari hal qilishadi. Mahallani oshga taklif qilish ham kuyov navkarlarni zimmasiga yuklatiladi. Kuyovnavkarlar shu mahalladan kelin olib ketyapmiz falonchi akanikiga oshga deb jar solib aytib chiqishadi. So'ngra xuddi shu ishlarni kuyov xonadonida ham qilishadi. Bu yerda ular uchun maxsus shavla taomi pishiriladi.

"Chak puli" (Chok puli). Kelin kuyov tomonidan kiyintiriladi, sarpolari olib beriladi. "Chak puli" kelinga berilgan matolarni chevarga tiktirish puli hisoblanadi. Kelinga ikki toy paxta berilib, kurpa qopladi degan marosim o'tkazilgan. Uni ham yoshi ulug', ro'zg'oridan tinib tinchigan buvilar, oila kattalari boshlab bergan. Hamma yaqinlar kelib, kuyov tomondan kelgan, matolar, paxta, angishvonalar, ignalardan foydalanib ko'rpalarini qavib berishgan.

O'sh shahrida yashovchi Mavludaxon Abdujapporova (1964-yil 9-iyulda O'sh shahrida tug'ilgan. O'sh shahri Beshko'prik mahallasi Tursunboeva ko'chasi 105-uyda yashaydi) dan to'y marosim qo'shiqlari yozib olindi. Mavludaxon opaning ona tomondan katta buvilari doira chalib to'ylarda Yor-yor, kelinsalom va laparlar kuylagan. Buvilari bilan to'ylarga yordamchi shogird sifatida borganligini xotirlab shunday deydi: "Buvimdan Zamira Suyunova ko'plab xalq qo'shiqlarini yozib olib ketgan. Men ham buvimdan ko'plab xalq qo'shiqlarini o'rganganman". O'sh va Jalolobod tumanlarida kuylanayotgan laparlar, yor-yorlar va kelinsalom qo'shiqlaridan namunalar:

Yor-yor

Uzun-uzun arg'amchi halinchakka

Ha-yor, yor oho, halinchakka

Atlas ko'ylak yarashadi kelinchakka,

Ha-yor, yor oho, kelinchakka.

Atlas ko'ylak yenglorini

Sukdim onam, ha-yor, yora, sukdim onam

Oq sutingga rozi bo'lgino

Kettim onam, ha-yor, yora, kettim onam.

³ Axborotchi: Abdurazzoqov A'zam Rahimovich. 1971-yilda O'sh shahrida tug'ilgan. Qirg'iziston Milliy yozuvchilari uyushmasi a'zosi.

* * *

Hay-hay o‘lan, jon o‘lan, kelin kelar yor-yor,
Yor-yora kelin kelar yor-yor,
Onasining ko‘zlarin yoshlab ketar, yor-yor,
Yor-yora yoshlab ketar, yor-yor.

Hay-hay o‘lan, jon o‘lan, o‘landa bo‘l yor-yor,
Yor-yora o‘landa bo‘l, yor-yor.
Ota-onam qoldi deb xabarda bo‘l, yor-yor
Yor-yora xabarda bo‘l, yor-yor.

Olgaysano, olgaysan, kelmaysano, yor-yor,
Yor-yora kelmaysano, yor-yor.
Kelsang ham boyagiday bo‘lmagaysan yor-yor,
Yor-yora bo‘lmagaysan, yor-yor.

Osmondagi yulduzni sakkiz denglar, yor-yor
Yor-yora sakkiz denglar, yor-yor.
Sakkiz qizni sardori, keldi denglar yor-yor
Yor-yora keldi denglar, yor-yor.

Sakkiz qizni sardori kelin bo‘lar, yor-yor
Yor-yora kelin bo‘lar, yor-yor.
Sakkiz bog‘da ochilgan bir gul bo‘lar, yor-yor,
Yor-yora bir gul bo‘lar, yor-yor.

* * *

Aldog‘ingiz yor-yor, aldog‘ingiz yor-yor
Qani kuyov to‘y oldidan baldog‘ingiz yor-yor.
Olma patir, yor-yor, tomda patir, yor-yor
Qani kuyov to‘y oldidan upa-atir yor-yor⁴.

Kelin-salom

*Erta turib kech yotgan,
Qo‘y-u qo‘zini boqqan,
Salom-salom, kelinsalom
Qaynotasiga salom.*

*Mangra kesib eringan
O‘g‘il tug‘ib kerilgan
Salom-salom, kelinsalom
Qaynonasiga salom.*

*Andijonni yo‘lida,
Joynamozi qo‘lida*

⁴ Axborotchi: Mavludaxon Abdujapporova, 1964-yil 9-iyulda O‘sh shahrida tug‘ilgan. O‘sh shahri Beshko‘prik mahallasi Tursunboyeva ko‘chasi 105-uyda yashaydi.

*Salom-salom, kelinsalom
Amma xolalariga salom.*

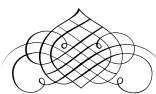
*Tog'dan tushgan kiyikdek
Qoshu ko'zi pilikdek,
Salom-salom, kelinsalom
Qaynsingillariga salom.*

*Mehnat qilar chuvillab,
Mehnat qilar guvillab
Salom-salom, kelinsalom
Ovsinlariga salom.*

*Mehmon kelsa xush degan
Mehmonxona bo'sh degan
Salom-salom, kelinsalom
Qaynakalariga salom.*

*Past devoldan qaragan
To'y qachon deb so'ragan
Salom-salom, kelinsalom
Qo'shnilariga salom.
Salom-salom, kelinsalom
Mehmonlariga salom⁵.*

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, O'sh, Jalolobod viloyatlarida yashayotgan o'zbeklar hayotida qadim urf-odat va an'analar, marosimlar xalq to'ylarida yaxshi saqlanib qolgan. Garchi dinning ta'siri kuchayib, globallasuv, yangi texnologiyalarning kirib kelishi, to'ylarning zamonaviylashuvi sabab bugun ko'p xonadonlarda unutilayotgan bo'lsa-da, o'rta avlod va katta avlod urf-odat va an'analarni yaxshi bilishadi. Qo'l hunarmandlari mahallasida, hali hamon kosiblar, mahsido'zlar, beshikchilar, temirchilar, pichoqchilar, tandirchilar, tunukasozlar, pechkachilar, do'ppido'zlar, ko'rpa-ko'rpacha, beshik anjomlari tikuvchi chevarlarning borligi quvonarli hol. Ular aholi uchun xizmat qilib kelmoqda.

⁵ Axborotchi: Mavludaxon Abdujapporova, 1964-yil 9-iyulda O'sh shahrida tug'ilgan. O'sh shahri Beshko'prik mahallasi Tursunboyeva ko'chasi 105-uyda yashaydi.